

Terapie pro přeživší sexuální zneužívání pomocí attachmentu a přístupu teorie rodinných systémů

Autoři: *Gunnur Karakurt and Kristin E. Silver, Case Western Reserve University, Cleveland, OH*

Am J Fam Ther. 2014 January 1; 42(1): 79–91. doi:10.1080/01926187.2013.772872.

Překlad: *Petra Valentová*

Cílem tohoto článku je porozumět dopadům sexuálního zneužívání na pozdější život. Attachment a teorie rodinných systémů dopomáhají k porozumění emocionálnímu distresu, interpersonálním problémům v kontextu rodiny, kde se zneužívání odehrálo, a k rozpoznání dopadu zneužívání na zdraví a fungování jedince.

Sexuálním zneužíváním dítěte se rozumí jakýkoliv sexuální kontakt s dítětem, kdy je použito donucení, zastrašování nebo oklamání k zajištění účasti dítěte, nebo jakýkoliv sexuální kontakt s dítětem, které je díky nízkému věku nezpůsobilé k podání souhlasu... Dle různých definic sexuálního zneužívání se prevalence sexuálního zneužívání pohybuje mezi 5% až 50%. Ačkoliv jsou obě pohlaví rizikovými, dívky jsou k sexuálnímu zneužití náchylnější, nicméně dlouhodobé následky v oblasti zdraví a sociálních vztahů byly zaznamenány u dívek, i u chlapců.

U lidí, kteří byli v dětství sexuálně zneužíváni, existuje vyšší pravděpodobnost, že budou trpět psychickými obtížemi, než u obecné populace. Jejich obtíže mohou být mírnější, jako je např. nižší výkonnost ve škole, až po ty vážné, tedy těžké psychické poruchy. V některých případech se u těchto jedinců objeví deprese či posttraumatická stresová porucha, výjimkou nejsou problémy v interpersonálních vztazích v dospělosti.

Autoři článku vycházejí z teorie attachmentu, z celostního pojmání sexuálního zneužití v dětství, které musí zahrnovat vztahy v rodině dítěte, protože ty jsou významnými prediktory eskalace sexuálního zneužití v dětství, i důsledků sexuálního zneužití v dětství. Aby bylo porozuměno jak rodinným vztahům, tak dané dyádě zneužívajícího a zneužívaného, je důležité brát v potaz jak teorii attachmentu, tak teorii rodinných systémů.

Teorie attachmentu

Podle teorie attachmentu, jejímž autorem je John Bowlby je raná vazba mezi pečovatelem a dítětem zásadní pro zdravý vývoj. Dítě hledá u vztahové osoby fyzické a emoční uspokojení a ochranu. K dané vztahové osobě pak dítě přilne, což mu umožní strukturaci vlastních psychických procesů. Raná vazba je velice důležitá pro navazování vztahů v dospělosti. V ideálním případě vzniká mezi vztahovou osobou a dítětem bezpečná vazba, pokud je však chování vztahové osoby inkonzistentní nebo vyhýbavé, vzniká vazba nejistá. Ta pak může být buď vyhýbavá, úzkostně ambivalentní nebo dezorganizovaná.

Teorie rodinných systémů

Teorie systémů se zabývá rodinnými vztahy ve vzájemné interakci a kontextu. Problémy vznikající v rodině tedy nevznikají izolovaně, ale na základě těchto vztahů. Systémoví teoretici věří, že nejzásadnější momenty v komunikaci nespočívají v obsahu komunikovaného, nýbrž ve způsobu, jakým je sdělení řečeno. Co se týče sexuálního zneužívání v rodině, vzniká zejména v důsledku nefungujících vazeb a rolí v rodinném systému. Již od 60. let je brán větší zřetel na rodinné vztahy a interakce u rodin, kde se objevilo zneužívání.

Interpersonální a psychické následky sexuálního zneužívání v dětství

Aby bylo možno pomoci dospělým, kteří byli v dětství zneužívání, je potřeba zkoumat celý rodinný systém, ne jen jednotlivce. Důležitá jsou témata zrady, bezmoci a stigmatizace. Téma zrady přichází ve fázi, kdy dítě pozná, že vztahová osoba může pomocí lži a manipulací zneužít své role a ublížit mu tím, že nadradí své potřeby nad jeho. Důležitá je pak pro úzdravu především sociální opora. V dospělosti můžeme u lidí sexuálně zneužívaných v dětství pozorovat mnoho rysů hraniční poruchy osobnosti. Tito lidé mají také větší riziko, že touto pervazivní poruchou budou v dospělosti trpět. Mezi externalizační faktory zrady pak patří vztek a hostilita. Oběti sexuálního zneužívání v dětství také v dospělosti více páchají pokusy o sebevraždu, než obecná populace. Pocity bezmoci pak často v dospělosti vyústí v depresi či v úzkostné poruchy, mezi něž se řadí i posttraumatická stresová porucha. Stigmatizace je pak spojena se studem a sebeobviňováním, což v budoucnosti často vyústí v negativní sebeobraz.

Uzdravení

Raná vazba je velice důležitá pro fungování vztahů v dospělosti. Především pro manželství, kdy zneužívanému chybí vzorce funkčních partnerských vztahů. Nejen díky výše zmíněným obtížím je velice důležitá psychoterapie u lidí, kteří byli v dětství sexuálně zneužívání. Je však důležité terapii cílit nejen na zneužívání, ale i na současný rodinný systém. Důležitý je především rozvoj důvěry v terapeuta pro to, aby zneužívaný vůbec mohl o svém traumatu i o jiných věcech mluvit. Být bezpečnou základnou pro zneužívaného klienta je o to důležitější, pokud klient nemá partnera, s kterým by se mohl cítit bezpečně, a tak prozkoumat své rané potřeby. Teorie attachmentu tak terapeutovi přispívá k identifikaci základních témat rané nejistoty ve vztahu, jejího rozvoje a manifestace ve vztahu v podobě maladaptivních reakcí a emocí jako je žárlivost, úzkost a vyhýbání se.

Závěr

Porozumění sexuálně zneužívaným klientům je komplexním úkolem, který je velice důležitý už jen pro rozmanitost dané problematiky, přičemž tento článek má ambice v této oblasti nejen terapeutům pomoci.